

**Аналіз регуляторного впливу
проекту наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів
України «Про внесення Змін до наказу Міністерства охорони
навколишнього природного середовища України
20 липня 2009 року № 389»**

I. Визначення проблеми

Відповідно до статті 111 Водного кодексу України підприємства, установи, організації і громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи зобов'язані відшкодувати збитки, завдані ними внаслідок порушень водного законодавства, в розмірах і порядку, встановлених законодавством України.

Відповідно до Положення про Державну екологічну інспекцію України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 № 275 (зі змінами), Держекоінспекція, відповідно до покладених на неї завдань пред'являє претензії про відшкодування шкоди, збитків і втрат, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства з питань, що належать до її компетенції, та розраховує їх розмір.

Протягом 2018-2022 років за фактами порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів, виявлених під час здійснення державного нагляду (контролю) відповідно до Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів, затвердженої наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 20.07.2009 № 389, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 14.08.2009 за № 767/16783 (далі - Методика № 389), розраховано та пред'явлено в установленому порядку:

у 2018 році: 888 претензій на загальну суму 88 738,23 тис. грн.;

у 2019 році: 1 290 претензій на загальну суму 173 139,276 тис. грн.

у 2020 році: 812 претензій на загальну суму 121 893,69 тис. грн.

у 2021 році: 1097 претензій на загальну суму 282 902,96 тис. грн.

у 2022 році: 426 претензій на загальну суму 43 405,51 тис. грн.

Відповідно до абзацу третього пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 року № 731 «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» міністерства, інші органи виконавчої влади повинні забезпечити постійний перегляд виданих нормативно-правових актів з метою приведення їх у відповідність з Конституцією та законами України, іншими актами законодавства, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколами до неї, міжнародними договорами України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та зобов'язаннями України у сфері європейської інтеграції та правом

Європейського Союзу (acquis EC), а також з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Під час практичного застосування Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів, затвердженої наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 20 липня 2009 року № 389, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 14 серпня 2009 року за № 767/16783 (далі – Методика), виникла необхідність у приведенні її положень у відповідність до вимог Водного кодексу України, Податкового кодексу України, кримінально-процесуального кодексу України, Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», Закону України «Про природно-заповідний фонд України», а також врегулювання ряду питань, зокрема щодо:

застосування Методики при розрахунку розмірів збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів, які виявлені в ході проведення слідчих дій правоохоронними органами;

визначення збитків, заподіяних водним об'єктам у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду з урахуванням їх особливої природоохоронної цінності;

уточнення значень коефіцієнтів, що враховують категорію водного об'єкта та характеризують ступінь його засмічення тощо.

Порушення водного законодавства тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України. Відповідальність за порушення водного законодавства несуть особи, винні, зокрема у забрудненні та засміченні вод (пункт 2 статті 110 Водного кодексу України).

Статтею 95 Водного кодексу України визначено, що усі води (водні об'єкти) підлягають охороні від забруднення, засмічення, вичерпання та інших дій, які можуть погіршити умови водопостачання, завдавати шкоди здоров'ю людей, спричинити зменшення рибних запасів та інших об'єктів водного промислу, погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості земель та інші несприятливі явища внаслідок зміни фізичних і хімічних властивостей вод, зниження їх здатності до природного очищення, порушення гідрологічного і гідрогеологічного режиму вод.

Відповідно до статті 1 Водного кодексу України засмічення вод - привнесення у водні об'єкти сторонніх предметів і матеріалів, що шкідливо впливають на стан вод.

Статтею 94 Водного кодексу України визначено, що водні об'єкти, віднесені у встановленому законодавством порядку до територій та об'єктів природно-заповідного фонду, охороняються та використовуються відповідно до вимог, встановлених Законом України «Про природно-заповідний фонд України». На водних об'єктах, віднесених до природно-заповідного фонду,

забороняється здійснення будь-якої діяльності, що суперечить їх цільовому призначенню.

Природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання. Україна розглядає цей фонд як складову частину світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною.

Відповідно до статті 65 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 року № 575 затверджено спеціальні такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Відповідно до додатку 8 до зазначеної вище постанови Кабінету Міністрів України у разі забруднення поверхневих, морських та підземних вод застосовується півторакратний розмір збитків, нарахованих за Методикою розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» від 30.11.2021 № 1914-IX підпункт 255.5.1 пункту 255.5 статті 255 викладено у новій редакції, яка передбачає справляння рентної плати за спеціальне використання поверхневих вод у розрізі районів річкових басейнів, тому пропонується при розрахунку збитків за фактом самовільного водокористування для морської води та води з лиманів тариф застосовувати аналогічний ставці рентної плати за спеціальне використання поверхневих вод для показників «Район басейну річок Причорномор'я», «Район басейну річок Приазов'я», встановлених статтею 255 Податкового кодексу України.

Наказом Міністерства юстиції України від 11.11.2020 № 3940/5 скасовано рішення про державну реєстрацію наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 15.12.1994 № 116 «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами», яким визначалися категорії рибогосподарських водних об'єктів (вища, перша та друга категорії).

З огляду на зазначене, та з метою вдосконалення механізму нарахування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів, розроблено зміни до Методики № 389.

Методика № 389 потребує внесення таких змін:

уточнення конструктивної частини та приведення у відповідність із вимогами законодавства пунктів 1.2 та 1.4 розділу I, пункту 7.1 розділу VII, назви та пунктів 8.1-8.3 розділу VIII, пункту 9.1 розділу IX, додатків 2 та 8 Методики;

доповнення пунктом 1.8 розділу I Методики;
редакційні правки.

Запропонована редакція нормативно-правового акту узгоджена з вимогами законодавства, зокрема:

Водного кодексу України;

Податкового кодексу України;

Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів»;

Закону України «Про природно-заповідний фонд України»;

постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 року № 575 «Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд».

Основні групи, які зазнають вплив від проблеми:

Групи	Так	Ні
Громадяни	+	-
Держава	+	-
Суб'єкти господарювання	+	-

Зазначена проблема не може бути розв'язана за допомогою ринкових механізмів, оскільки здійснення заходів державного нагляду (контролю) відбувається у відповідності до вимог встановлених законодавством. У сучасному законодавстві відсутні регуляторні акти, які б вирішували зазначену проблему.

II. Цілі державного регулювання

Метою розроблення проекту акту є:

приведення положення Методики у відповідність до вимог законодавства України;

вдосконалення механізму визначення розміру збитків, які заподіяні державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів;

забезпечення прав громадян України на безпечне для життя і здоров'я довкілля, гарантованих Конституцією України;

відновлення екологічної рівноваги у водних об'єктах в комплексі з заходами організаційного, правового та економічного впливу;

стабільне наповнення державного бюджету;

зменшення ризику корупційних зловживань.

III. Визначення та оцінка альтернативних способів досягнення цілей

1. Визначення альтернативних способів

Вид альтернативи	Опис альтернативи
Альтернатива 1. Залишення існуючої на даний момент ситуації без змін	Не забезпечує досягнення цілі. Положення Методики не відповідатимуть вимогам законодавства України. Не сприяє відновленню екологічної рівноваги у водних об'єктах в комплексі з заходами організаційного, правового та економічного впливу, а також наповненню державного бюджету.
Альтернатива 2. Прийняття проекту акта	1. Забезпечує прозоре та неупереджене нарахування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів. Усуває підґрунтя для корупційних зловживань. Сприяє відновленню екологічної рівноваги водних об'єктів в комплексі з заходами організаційного, правового, та економічного впливу. Повністю відповідає потребам у вирішенні проблеми.

2. Оцінка вибраних альтернативних способів досягнення цілей

Оцінка впливу на сферу інтересів держави

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	Відсутні оскільки проблема залишається не вирішеною	Відсутні
Альтернатива 2. Прийняття проекту акта	1.Приведення положень Методики у відповідність до вимог законодавства України. 2. Вдосконалення механізму визначення розміру збитків, які заподіяні державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів. 2. Збільшення надходжень до державного бюджету за рахунок прозорого та неупередженого нарахування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних	Відсутні

	ресурсів.	
--	-----------	--

Оцінка впливу на сферу інтересів громадян

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	Відсутні оскільки проблема залишається не вирішеною	Відсутні
Альтернатива 2. Прийняття проекту акта	1. Покращення якості води водних об'єктів. 2. Забезпечення екологічної безпеки та створення сприятливого середовища для життєдіяльності людини. 3. Попередження забруднення та засмічення водних ресурсів.	Відсутні

Оцінка впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	Відсутні оскільки проблема залишається не вирішеною	Відсутні
Альтернатива 2. Прийняття проекту акта	1. Прозоре та неупереджене проведення інструментально-лабораторного контролю та нарахування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів. 2. Зменшення ризику корупційних зловживань.	Відсутні

Оцінка впливу на сферу інтересів суб'єктів господарювання¹

Показник	Великі	Середні	Малі	Мікро	Разом
Кількість суб'єктів господарювання, що підпадають під дію	10192,7	4368,3	-	-	14561*

регулювання, одиниць					
Питома вага групи у загальній кількості, відсотків	70 %	30 %	-	-	100%

*Кількість звітуючих водокористувачів за даними державного обліку водокористування за 2021 рік.

Для проведення оцінки вигод і витрат

Витрати суб'єктів господарювання великого і середнього бізнесу

Вид альтернативи	Вигоди	Витрати
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	Відсутні	Відсутні
Альтернатива 2. Прийняття проекту акта	Усувається різне трактування та визначається єдиний підхід до проведення інструментально-лабораторного контролю та та нарахування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів. Знижується ризик корупційних зловживань	Відсутні

Сумарні витрати за альтернативами	Сума витрат, гривень
Альтернатива 1	Відсутні
Альтернатива 2	282,9 млн. грн.

ВИТРАТИ

на одного суб'єкта господарювання великого і середнього підприємництва, які виникають внаслідок дії регуляторного акта

За кількість суб'єктів господарювання великого і середнього підприємництва (1097) умовно прийнято кількість претензій пред'явлених на відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення

законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів за даними державного нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства у 2021 році пред'явлено 1097 претензій на загальну суму 282 902, 964 тис. грн.

**В середньому на одного суб'єкта господарювання 282 902, 964 / 1097 =257,9 тис. грн.*

Порядковий номер	Витрати	За перший рік
1	Витрати на придбання основних фондів, обладнання та приладів, сервісне обслуговування, навчання/підвищення кваліфікації персоналу тощо, гривень	відсутні
2	Податки та збори (зміна розміру податків/зборів, виникнення необхідності у сплаті податків/зборів), гривень	відсутні
3	Витрати, пов'язані із веденням обліку, підготовкою та поданням звітності державним органам, гривень	відсутні
4	Витрати, пов'язані з адмініструванням заходів державного нагляду (контролю) (перевірок, штрафних санкцій, виконання рішень/ приписів тощо), гривень	257,9 тис. грн.*
5	Витрати на отримання адміністративних послуг (дозволів, ліцензій, сертифікатів, атестатів, погоджень, висновків, проведення незалежних/обов'язкових експертиз, сертифікації, атестації тощо) та інших послуг (проведення наукових, інших експертиз, страхування тощо), гривень	відсутні
6	Витрати на оборотні активи (матеріали, канцелярські товари тощо), гривень	відсутні
7	Витрати, пов'язані із наймом додаткового персоналу, гривень	відсутні
8	Інше (заповнення форми заяви, підготовка пакету документів), гривень:	відсутні
9	РАЗОМ (сума рядків: 1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8), гривень	257,9 грн..

- 10 Кількість суб'єктів господарювання великого та середнього підприємництва, на яких буде поширено регулювання, одиниць 1097
- 11 Сумарні витрати суб'єктів господарювання великого та середнього підприємництва, на виконання регулювання (вартість регулювання) (рядок 9 x рядок 10), гривень 282,9 млн. грн.

IV Вибір найбільш оптимального альтернативного способу досягнення цілей

Рейтинг результативності (досягнення цілей під час вирішення проблеми)	Бал результативності (за чотирибальною системою оцінки)	Коментарі щодо присвоєння відповідного бала
Альтернатива 1. Збереження ситуації, яка існує на цей час	1	Визначені цілі не можуть бути реалізовані через невідповідності положень чинних нормативних актів.
Альтернатива 2. Прийняття проекту акта	4	Цілі прийняття регуляторного акта будуть реалізовані повною мірою.

Рейтинг результативності	Вигоди (підсумок)	Витрати (підсумок)	Обґрунтування відповідного місця альтернативи у рейтингу
Альтернатива 1 Збереження ситуації, яка існує на цей час	Немає	Немає	Положення Методики потребують приведення у відповідність до вимог законодавства України. Механізм визначення розміру збитків, які заподіяні державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів потребує вдосконалення. Існує ризик корупційних

			зловживань та ймовірність ризику нестабільного наповнення державного бюджету.
Альтернатива 2 Прийняття проєкту акту	Забезпечення стабільного наповнення державного бюджету	Додаткових фінансових витрат не передбачається. У разі прийняття акту: для держави – передбачається стабільне наповнення державного бюджету. Для громадян витрати не передбачаються. Для суб'єктів господарювання витрати передбачаються у разі порушення вимог водоохоронного законодавства. Організаційне, матеріально-технічне забезпечення діяльності пов'язаної з нарахуванням та пред'явленням збитків здійснюватиметься	Цілі прийняття регуляторного акта можуть бути реалізовані повною мірою, що повністю забезпечить потребу у вирішенні проблеми, встановить однозначні прозорі вимоги під час обчислення розміру відшкодування та сплати збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів.

		Державною екологічною інспекцією та її територіальним і та міжрегіональними територіальним і органами в межах відповідного бюджетного фінансування	
--	--	--	--

V Механізми та заходи, які забезпечать розв'язання визначеної проблеми

Прийняття наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «Про внесення Змін до наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 20 липня 2009 року № 389» дасть можливість:

привести положення Методики у відповідність до вимог законодавства України;

вдосконалити механізм визначення розміру збитків, які заподіяні державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів;

сприятиме охороні і раціональному використанню водних ресурсів та забезпеченню прав громадян України на безпечне для життя і здоров'я довкілля, гарантованих Конституцією України;

відновлювати екологічну рівновагу у водних об'єктах в комплексі з заходами організаційного, правового та економічного впливу;

сприятиме стабільному наповненню державного бюджету.

Для впровадження цього регуляторного акта необхідно здійснити такі організаційні заходи як забезпечення інформування громадськості про вимоги регуляторного акту шляхом оприлюднення його в мережі Інтернет - на офіційних веб-сайтах Міндовкілля та Держекоінспекції.

VI Оцінка виконання вимог регуляторного акта залежно від ресурсів, якими розпоряджаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи, які повинні впроваджувати або виконувати ці вимоги

Реалізація наказу не передбачає додаткових фінансових витрат.

Оцінка можливості впровадження акта та виконання вимог акта суб'єктами господарювання висока.

Здійснено розрахунок витрат на виконання вимог регуляторного акта для органів виконавчої влади згідно з додатком 3 до Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта.

БЮДЖЕТНІ ВИТРАТИ на адміністрування регулювання для суб'єктів великого і середнього підприємництва

Розрахунок витрат на адміністрування регулювання здійснюється окремо для кожного відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, що залучений до процесу регулювання.

Державний орган, для якого здійснюється розрахунок адміністрування регулювання: Державна екологічна інспекція України та її територіальні і міжрегіональні територіальні органи

За кількість суб'єктів господарювання великого і середнього підприємництва (1097) умовно прийнято кількість претензій пред'явлених на відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів за даними державного нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства у 2021 році пред'явлено 1097 претензій на загальну суму 282 902,964 тис. грн.

Процедура регулювання суб'єктів великого і середнього підприємництва (розрахунок на одного типового суб'єкта господарювання)	Планові витрати часу на процедуру	Вартість часу співробітника органу державної влади відповідної категорії (заробітна плата) за 1 день	Оцінка кількості процедур за рік, що припадають на одного суб'єкта	Оцінка кількості суб'єктів, що підпадають під дію процедури регулювання	Витрати на адміністрування регулювання* (за рік), гривень
Поточний контроль за суб'єктом господарювання, що перебуває у сфері регулювання	3 дні	549 грн.	1	1097*	1 806 759грн.
Разом за рік	X	X	X	X	

* Вартість витрат, пов'язаних з адмініструванням процесу регулювання державними органами, визначається шляхом множення фактичних витрат часу персоналу на заробітну плату спеціаліста відповідної кваліфікації та на кількість суб'єктів, що підпадають під дію

процедури регулювання, та на кількість процедур за рік, що не потребує додаткового фінансування з державного бюджету.

У разі здійснення субектом господарювання діяльності без порушення вимог законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів витрати будуть рівнятися 0.

VII Обґрунтування запропонованого строку дії регуляторного акту

Строк дії запропонованого регуляторного акту встановлюється на необмежений термін.

Зміна терміну дії акта можлива в разі зміни правових актів, на вимогах яких базується проєкт.

Термін набрання чинності регуляторним актом – відповідно до законодавства: з дня його опублікування.

VIII Визначення показників результативності дії регуляторного акту

Виходячи з цілей запропонованого регуляторного акту, для відстеження результативності цього регуляторного акту обрано такі показники:

розмір надходження до державних та місцевих бюджетів - залежить від кількості та ступені важкості порушень вимог законодавства про охорону атмосферного повітря, виявлених під час заходів державного нагляду (контролю);

кількість суб'єктів господарювання, на яких поширюється дія акту 1097;

кількість претензій пред'явлених на відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів;

сума пред'явлених збитків;

сума відшкодованих збитків;

розмір коштів і часу, що витратимуться суб'єктами господарювання, пов'язаними з дією акту;

рівень поінформованості суб'єктів господарювання та громадян з основних положень акту - високий рівень. З цією метою регуляторний акт оприлюднено на офіційних веб-сайтах Міндовкілля та Держекоінспекції.

IX Визначення заходів, за допомогою яких буде здійснюватися відстеження результативності регуляторного акту

Базове відстеження результативності вищезазначеного регуляторного акту буде здійснюватися через 1 рік після набрання чинності цим актом.

Повторне відстеження планується здійснити через 2 роки після набрання чинності регуляторного акту, в результаті якого відбудеться порівняння показників базового та повторного відстеження. У разі виявлення

неврегульованих та проблемних питань шляхом аналізу якісних показників дії цього акта, ці питання будуть врегульовані шляхом внесення відповідних змін.

Періодичне відстеження здійснюється раз на три роки, починаючи з дня виконання заходів з повторного відстеження. Установлені кількісні та якісні значення показників результативності акта порівнюються зі значеннями аналогічних показників, що встановлені під час повторного відстеження.

Відстеження результативності вищезазначеного регуляторного акта проводитиметься шляхом аналізу звітності про результати державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Виконавець – Державна екологічна інспекція України.

**Т.в.о. Голови Державної
екологічної інспекції України**

Ігор ЗУБОВИЧ

« ____ » _____ 2023 р.